



El AinuTimes n-ro 69 eldonita en la 27-a de septembro 2018
aŭtoro: JOKOJAMA Hirojuki

Pánetasum

(La ajnua [t.e. aina] lingvo)

"Pánetasum" motoho anak "Baidokutoreponeema" sekor a=ye saikin ne ruwe ne.

Ne tasum kur tura oya kur ociw yakun ne utar Pánetasum kur ne an pe ne ruwe ne. "Toreponeema" kor menoko honkor wa nuwap kor ne tasum póho koturse ruwe ne.

I=koturse okake ta 1-syuukan wano 13-syuukan pakno uturke ta a=ewén hi ka an nankor.

Ne tasum or ta íne dankai (byouki) an ruwe ne.

Sine dankai (I=koturse okake ta 3-syuukan wano 3 cup pakno) síran kor: a=cisútu ninoninok ruwe ne. 6-syuukan an okake ta baidoku-kensa ani yousei-hannou an ruwe ne.

Tu dankai (I=koturse okake ta 3 cup wano 3 pa pakno) síran kor: A=netópake epitta rinpa-setu hup wa, mawekor=an wa, sinki=an wa, ora a=kirówsike arka hi ka an ruwe ne.

A=netópake epitta kunne húre hup an wa kettok=an hi (Bara-sin) ka an.

1 cup okake ta néwaanpe isam.

Korka Konsei-bussitu ani a=tusáre ka somo ki yakun a=tumáma or un "Toreponeema" oka ruwe ne.

Tane sensinkoku or ta kouseibussitu na pirka kusu tasum utar porosere dai-3-ki dai-4-ki ne an kur moyo wa, ani ray kur ka moyo ruwe ne.

La sifiliso

(Esperanto)

Oni suferas de sifiliso kaŭze de la bakterio "pala treponemo".

Koito kun infektito kaŭzas la malsanon, kaj povas esti, ke bebo havas denaskan sifilison pro infektigo de patrino ĉe la naskigo.

Oni malsanaĝas inter 1 semajno kaj 13 semajnoj post infektigo.

La malsano dividiĝas en kvar stadioj.

En la unua stadio (3 semajnoj - 3 monatojn post infektigo) limfonodoj de ingveno ŝvelas, kaj ekzameno de sifiliso fariĝas pozitiva post pli ol 6 semajnoj.

En la dua stadio (3 semajnoj - 3 monatojn post infektigo) limfonodoj en tuta korpo ŝvelas, kaj al la infektito povas okazi febro, malvigla sento kaj artika doloro.

Povas aperi ruĝe brunaj ŝvelaj erupcioj (rozeoloj) sur tuta korpo.

La rozeoloj malaperas post 1 monato.

Sed la treponemo restas en korpo se oni ne kuracas la malsanon per antibiotiko.

Nun en evoluintaj landoj pro evoluado de la antibiotiko la stadio preskaŭ ne progresas al la stadioj tria kaj la kvara. Kaj la infektitoj preskaŭ ne mortas pro sifiliso.

1999 pa ta asinno 1200 *man* pakno a=koturse utar oka kuni a=ramú.

Ne 90 % akkari an utar anakne, *hattentozyoukoku* un utar ne ruwe ne.

1940-*nendai* ta *Penisirin* pirkano a=eywanke okake ta, ne tasum síno moyo ruwe ne.

Korka 2000 pa okake ta usa oka mosir or ta ne tasum poro ruwe ne.

Mawekar *wakutin* isam wa, *koukinyaku* ani a=pirkare yakka *syuusei-meneki* a=koré eaykap.

Suy i=koturse hi ka an ruwe ne.

Nihon or ta ne tasum utar anak 2010 pa wano poro wa, 2017 pa ta 5000 akkari utar oka ruwe ne. Te pakno ne tasum kur inne pa anakne, 1973 pa ta an okake ta easir an pe ne ruwe ne.

Ne *byougentai* a=netópake wano san akusu nani ray wa isam ruwe ne. Kusu, uneno an a=oype p a=eywanke yakka, uneno an a=mi p a=mi yakka, uneno an *benza* a=eywanke yakka, uturano sus=an yakka, ranmano i=koturse ka somo ki.

Amerika néno, *Nihon* or ta ne yakka, 2012 pa ta, okkayo utar ukociw kusu koturse hi anakne, te pakno iyotta poronno an sekor a=ye ruwe ne.

2012 pa wano 2016 pa pakno, okkayo menoko ukociw kusu koturse hi ekuskonna poro ruwe ne.

Nihon or ta, 2006 pa wano 2010 pa pakno 700 tasum utar pakno oka hike, 2011 pa ta 827 utar, 2014 pa ta 1661 utar, 2017 pa ta 5770 utar an ruwe ne.

Ne oruspe anak, *sensin-koku* or ta *Nihon* or ta patek a=nure ruwe ne.

Okkayo tasum kur anak 25 pa wano 29 pa pakno poro wa, menoko tasum kur anak 20 pa wano 24 pa pakno poro ruwe ne.

Menoko koturse wa nuwap akusu, ne ponpe ka koturse hi ka an ruwe ne (*Senteisei-baidoku*).

Hokkaidou or ta ne yakka, 2010 pa pakno wano poro ruwe ne. 2006 pa wano 2010 pa pakno 10 tasum utar pakno oka hike, 2011 pa ta 21 utar, 2014 pa ta 58 utar, 2017 pa ta 110 utar an ruwe ne.

Oni konjektas, ke ĉirkaŭ dek du milionoj da homoj nove infektigis je sifiliso en 1999.

Pli ol 90% el ili estis infektitoj en la evoluantaj landoj.

De disvastigo de penicilino en la 1940-aj jaroj la infektigo draste malmultiĝis.

Sed post la jaro 2000 en multaj landoj grandiĝas la proporcio de infektigo.

Ne ekzistas efika vakcino. Pro tio se oni kuracas la malsanulojn per kontraŭmikroba medikamento, oni ne gajnas dumvivan imunecon, kaj povas esti, ke oni reinfektigos je la malsano.

Infektitoj en Japanio multiĝas de ĉirkaŭ 2010, kaj la nombro superis kvin mil en 2017. Tio okazis 44 jarojn de post 1973.

La mikroboj (pala treponemo) rapide mortas ekster homa korpo. Tial oni diras, ke oni ĝenerale ne infektigas je la malsano pro komunaj manĝiloj, vestoj, neceseja seĝo kaj bano.

La 2012an en Japanio oni plej multe raportis ekzemplojn pri la infektigo pro samseksaj interrilatoj inter viroj kiel en Usono.

Laŭ datumo inter 2012 kaj 2016 oni komprenis, ke la infektigo pro aliseksaj interrilatoj rapide multiĝis.

En Japanio de 2006 ĝis 2010 infektitoj estis ĉirkaŭ 700. Kaj 827 en 2011, 1661 en 2014 kaj 5770 en 2017.

Tian multiĝemon oni ne raportis en aliaj evoluantaj landoj. Tio estas unika internacie.

Multaj estas infektitoj de viroj 25 - 29 jaraj, de virinoj 20 - 24 jaraj.

La malsano invadas junajn virinojn kaj samtempe naskokvanto de beboj kun denaska sifiliso multiĝas.

Ankaŭ en Hokkajdo de ĉirkaŭ 2010 multiĝas infektitoj. De 2006 ĝis 2010 la nombro estis ĉirkaŭ 10. Sed 21 en 2011, 58 en 2014 kaj 110 en 2017.

Hokkaidou or ta, okkayo anak *30-dai*, menoko *20-dai* or ta iyotta ne tasum kur poro ruwe ne.

Kaj en Hokkajdo la plejmultaj infektitoj viraj estas tridekelkjaraj, kaj tiuj virinaj estas dudekelkjaraj.

Pánetasum a=ysamka kuni, ney wa arki ya ka a=erámpewtek utar tura iteki ociw yan. Ora *kondoomu* eywanke yan.

Oni diras, ke taŭgas jenaj rimedoj por preventi sifilison. Ne havu seksajn interrilatojn arbitre kun multaj homoj. Uzu kondomon.

Néwaanpe túnasno a=pa wa a=tusáre kuni p ne.

Kaj estas grave, preventi, frue malkovri kaj kuraci la malsanon.

Aĉetu nian la ajnuan gazeton "Ainutimes", ni petas.

Abonkotizo: 1500 enoj 4 numere (nur ajnua versio),

2300 enoj 4 numere (ajnua kaj japana versio)

Varbu la ajnu-lingvajn kontribuojn de legantoj, ni petas.

La temo, la formo, la paĝoj estas libera, kaj ni povas helpi viajn komponaĵojn.

(Kontakto) Poŝtkodo: 047-0033,

Adreso: HAMADA Takaŝi

1-32-136, Tomioka, Otaru-ŝi, Hokkajdo,

e-poŝto: otarunay@yahoo.co.jp (japane),

TTT-ejo: <https://otarunay.at-ninja.jp/taimuzu.html> (japane)

Se vi kontaktu Esperante, jene.

e-poŝto: hokkaido_esp_ligo@yahoo.co.jp (Hokkajda Esperanto-Ligo)

rim.) La eldonrajto de AinuTimes apartenas al Ajnu-lingva PEN-Klubo.

rim.) 1. Ruĝa litero estas ajnu-lingva.

2. Ruĝa kaj kursiva litero estas la pruntovorto originanta el la japana lingvo.

3. La pruntovorto estas skribita laŭ la maniero "[99-siki roomaji \(japane\)](#)" de japana latina litero.

4. Verda litero estas Esperanta.